БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетингеН

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1955 МАРТ 27 (ВОСКРЕСЕНЬЕ) № 63 (3257)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

РСФСР-ниң Дээди Совединиң бирги сессиязы (1 арын).

«Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шанналын Бирманың чогаалчызы болгаш хөй-ниити ажылдакчызы Такин Кодо Хмаингке тывысканы (1 арын).

Май мурнунун күш-ажылчы ээлчээ (1 арын).

БИСТИҢ ОБЛАСТА (1 арын).

Колхоотарның перспективтиг планнарын амыдыралга боттандырар (2 арын).

Х. Адышаа.—230 хөйдан 4 чылда 1000 баш хураган дээш (2 арын).

К. Бораңнай. — Колхозчу хойжунун чедишкини (2 арын).

С. Фатеев. — Агитатор фермада (2 арын).

Чер болгандан (2 арын).

КУКУРУЗА—ТАРАА БҮДҮРЕРИН КӨБҮДЕДИРИНИҢ УЛУГ КҮРЛАВЫРЫ: Кукурузаның бедик дүжүдүн канчап чедип алырыл. А. Глотов.—Кукуруза—мал чемнинге эн-не үнелиг культура (3 арын).

Улус демократиязының чурттарынга (4 арын).

Вена Кыйгырыының эдаанга ат салыышкыны (4 арын).

Франциянын Республика Чөвүлелинде санал берилишкиннериниң эгелээни (4 арын).

КУКУРУЗА ТАРЫЛГАЗЫН КАЛБАРТЫР

СЭКП ТК-ның январь Пленуму чоокку беш—алды чылдарда тарааның чыл бүрүде чыылдазын 10 миллиард пуд чедирер болгаш мал ажылының кол-кол продуктуларын бүдүрерин ийи—ийи ажыг катап көвүдедир сорулганы салган. Бүгү улустуң бо улуг сорулгазын шиитпирлээриниң тодаргай оруктарын пленум айыткан. Ол болза, бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидери, ажаап алыышкын үеинде тарааның чидиргин кызырары, кур болгаш кукуруза черлерни шингээдип алыры, кукуруза тарылгазын калбартыры болур. Тараа бүдүрерин болгаш ылангыя кукуруза ышкаш бедик дүжүттүг культураның тарылгазын калбартыры—мал ажылынга быжыг чемсуурну тургузар айтырыгны үндезиниг биле шиитпирлээр арганы бээр.

Кукурузаның үнелиниң болгаш онуң ажыглаарының дугайын СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалында мынча деп айтып турар: «Кукурузаның үнелиг чоруу болза, чангыс ол культура харгда ийи сорулганы—тараанын курлавырларын немээрин болгаш кукурузаның уннарындан эки силос салырын шиитпирлеп турарында болур. Кукурузаның бүгү тарылгазын сүт-быштак чем турда ангы-ангы ажаап алырга, ажаап ап турар кукуруза баштары-биле тарааны, ол ышкаш үүрмектеп хөндектээн болгаш силостатынган уннар хевирлиг чулуктуг чемни берип турар. Ангылап ажаап алдынган баштар силостатынган уннар хевирлиг шыктыг чемни берип турар. Ангылап ажаап алдынган баштар силостатынган турар болгаш хаваннар база өске-даа малдар, ол ышкаш, куштар семиртиринге хереглөр тараа кылдыр ажыглатынган турар ужурлуг; кукурузаның уннары баштарындан ангы силостатынган турар база сүттүг малга болгаш малдың өске-даа түзүнүнге чулуктуг чем кылдыр ажыглатынган турар».

Кукуруза эн бедик дүжүттүг тараа культураларының биразы деп чувени мурнакчыларның дүжүлгазы көргүзүп турар. Украинада бедик дүжүттүн сураглыг мастерлери Марк Озерный, Степанида Виштак, Евгений Долинюк, Ирина Тулуман, Мария Габовда болгаш оон-даа өскелер кукуруза тараазын гектар бүрүзүнден 80—100 центнер чедир, чамдык участоктардан 200 болгаш оон хөй центнерни ап турар. Чуваш АССР-ниң Вурнарский районунун Сталин аттыг колхозу гектар бүрүзүнден малга ногаан чемни 800 центнер чедир болгаш кукуруза баштарын 166 центнер чедир өстүрүп үндүрген. Ындыг чижектер чурттун өске-даа районнарында хөй.

Кукурузаның малга хоолулуу дыка бедик. СЭКП ТК-ның январь Пленумунга эш Н. С. Хрущевтүн илеткелинде чугаалаанындан алырга, бир гектар кукурузаның малга чемгир хоолулуу гектар сулаан үш катап, гектар картофельден барык 20 хуу ажыг болуп турар. Ынчаарга картофельди ажаап өстүрериңге үнер күш кукурузаны ажаап өстүрериңге үнер күштен ийи катап хөй болуп турар.

Бистиң областың колхозтарында болгаш совхозтарында малдың быжыг чем суурун тургузар, ылангыя малды чулуктуг болгаш ногаан чемнер-биле хандырар айтырыг амга чедир шиитпирлетинмээн болганда, кукуруза тарылгазын калбартыры бирги чергениң ужур-дузалыг. Хөй-хөй ажыгагыйларда саар инектерни безин чемгерер чемнерде сиген биле саван болдап турар болганда, сүт саалдазын бедидер сорулганы чедип алыр деп санап болбазы билдингир, саар инектерге чулуктуг чемнерни, ылангыя кукуруза силозун четчири-биле бээр болза, тус чернин бир инээнден-не чылда ийи мундан эвээш эвес литр сүтү саап ап болур.

Бистиң областа кукурузаны чүгле силоска эвес, харын-даа хөй-хөй колхозтарга тараа кылдыр өстүрүп болур. Бо дугайын сорттар шилип шылгаар участоктарның болгаш чамдык колхозтарның практиказы көргүзүп турар. Чаа-Хөл районунуң Молотов аттыг колхозу эрткен чылын бир дугаарда-ла кукуруза тарып эгелээн болгаш багай эвес дүжүттү алган. 8 гектарның га бүрүзүнден ортумаа-биле 230 центнер ногаан мал чемин алган. Ол көдээ ажыл-агый артелинин колхозчулары СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалын танышкаш, бо чылын ол үнелиг культураны 30 гектар чедир тарыыр деп шиитпирлээн. «Барлык» совхоз 1954 чылда 52 гектар черге кукуруза тараап, оон иштинде чавыс болгаш эки чеминтиг 20 гектар шелүүнүн га бүрүзүнден 300 центнер ногаан мал чемин алган. Ындыг чижектерни областың өске-даа колхозтарындан болгаш ажыл-агыйларындан көргүзүп болур. Ол чижектер болза, кукурузаны бистиң областа хөй-биле тарып өстүрүп болурун, харын-даа оон бедик дүжүдүн чедип ап болурун херечилеп турар.

Мынчангаш бистиң областың колхозтарынга бо үнелиг культураның тарылгазын калбаа-биле чоруткайн келгени болза, агаар-бойдустун болгаш чер-хөрүннүң байдалында эвес, а чамдык МТС-тернин болгаш көдээ ажыл-агый артельдериниң улуртукчуларының ажыл-агыйжы эвес, инициатива чок чоруунда болуп турар. Областың көдээ ажыл-агый эргелери, черниң партия болгаш совет органнары эрткен чылын кукуруза үрезини-биле ажыл-агыйларны чогуур ийүнде хандырып шыдаваан. Оон түннелинде Таңды болгаш Чөөн-Хемчик районнарының чамдык колхозтары кукурузаны орайтап тараап, эки түннелди чедип ап шыдаваан. Улуг-Хем районнуң Киров аттыг колхозу алган кукуруза үрезинин аъш-чемге хереглеп каапкан, а партия райкому, райкүүском ону эскербейн эрттирген.

Бо чылын областың колхозтарының мурнунда дыка харыысалгалыг сорулга—кукурузаны хөй шөлдерге тарып, оон бедик дүжүт өстүрүп алыр сорулга салынган. Областың колхоз бүдүү бо чылын бети-ле дээрге 10—15 гектар черге кукурузаны тарыыр сорулга салынып турар. Часкы тарылгага үлегерлиг белеткенири — бо сорулганы чедишкиннинг шиитпирлээриниң кол түүлериниң биреези болур.

Кукуруза үрезинин колхозтарның тыптынып алырынга дүрген дузалаары — областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң, чер-черниң партия болгаш совет органнарының хүлээлгези болур. Амдыгаштан эгелеп кукуруза тарыырынга таарымчалыг, эки ажылдап кылынган черлерни шилип алыр херек. Ол шилип алган черлерни удобрениелээр—бедик дүжүт алырының био кол түүлү болур. Бо ажылга колхозчуларны дораан тускайлап тургузары чугула.

Кукурузаның одуруглаар аразын механизастыг арга-биле ажылдап кылырынга таарымчалыг байдалды тургузар төлөөле, бүгү-ле тарыыр кукурузаны дербелчиңналанчак арга-биле чорудары эргежок чугула. Ынчалыг арга-биле тарылга чорударынга хереглөөр бар машиналарны белен болдуралы, тараа сеялкаларын кукуруза тарыырынга таарыштыр эде дерип кылыры — колхозтарның болгаш МТС-тернин улуртукчуларының кол кичээнгей салыр түүлү болур.

Кукуруза өстүрери хөй күш киреп ажыл болганда, чурттуң мурнакчы ажыл-агыйларының үлегери-биле тускай звеноларны организастаар херек. Ынчангаш, ол звеноларның кежигүннерин кукурузаның агротехниказынга амдыгаштан эгелеп өөредип, оларны көдээ ажыгагый бүдүрүлгезинин мурнакчы дүжүлгазы-биле чепсеглөөр, оларга тодаргай даалгаларны бергеш, амдан эгелеп ажылдадыры чугула.

Бистиң областың ажылчы чоннары Совет Тываның социалистиг чаартылгазының талазы-биле, көдээ ажыгагый талазы-биле нарын болгаш харыысалгалыг сорулгаларны хөй удаа шиитпирлеп келген болгаш шиитпирлеп-даа турар. Ынчангаш бистиң областа кукуруза тарылгазын калбартыр, оон бедик дүжүдүн чедип ап, оон-биле мал ажылының күштүг кодурлуушкүнүнге чогуур байдалды тургузып шыдаар дээрзинге читсиниг турбас.

Май мурнунуң күш-ажылчы ээлчээ

АЛЕКСАНДРИЯ (Кировоград область). «Александрия уголь» трестизиниң бүдүрүлгелериниң дагжылары май мурнуу чарыының социалистиг чарыжынга киришишаан, дөрт айларның онаалдазын апрель 22-де күүсеирин болгаш пландан ажыр онгон эшелон хөмүр дашты, брикетти чуртка бөөрин хүлээнип алганнар.

Март 22-де чарыштын эгелекчизи—Семеновск—Головковскинин хөмүр даштыг черлери марттың онаалгазындан ажыр хөмүр дашты берип эгелээн. Оттулар түүлериниң дүн-хүнде ортумак казылдазы эрткен чылдың чогуур үеин биле деннээрге мында ийи катап өскен.

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Металлургия дериишкиннериниң днепропетровск заводунуң машина тудукчулары май мурнунуң чарыжының хүннеринде чаа чедишкиннерни чедип ап турар.

Март 22-де завод Днепродзержинскинин болгаш Константиновканың металлургтарынга, Алчевскинин коксохимиктеринге домен суугуларының 500 тонна хире хереклерни чоруткан.

(СЭТА).

РСФСР-ниң Дээди Совединиң бирги сессиязы

Март 24-те Москвага, Кремльдин Улуг Ордузунга, РСФСР-ниң Дээди Совединиң дөртку чыылдазының бирги сессиязы болунун ажылын үргүлчүлээн.

Илеткел кылыры-биле мандат комиссиязының даргазы депутат Н. Ф. Игнатовка сөс берген. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар соңгукчуларының кайгамчык улуг политиктиг кодурлуушкүнүнүн, бедик идепкейлиниң болгаш организастыының, бистиң улузувусту коммунистиг ниитилеллиң тургузуушкунунуң оруу-биле бүзүрелдиг аппар чыдар Коммунистиг партияны болгаш Совет чазаны долгандыр Россий Федерациязының ажылчы чоннарының чангыс эптиниң болгаш сырый каттыжыышкынының байдалында эрткен дээрзин ол чугаалаан.

Мандат комиссиязы соңгукчуларның шүүт хөй нуруузундан РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгутурган бүгү 796 депутаттарның соңгутурган бүрүп эргелерин шын деп санап турар. Ажылчы чоннар Дээди Советке боттарының эң эки, төлептиг төлөлекчилерин — үлетпүрүнүн болгаш транспортунун мурнакчыларын, көдээ ажыгагыйның кайгамчыктыг ажыгышчилерин, эртемнин, литератураның болгаш уран-чүүлүн ажылдакчыларын партия болгаш совет ажылдакчыларын, Совет Армиянын дайынчыларын соңгаан. Соңгутурган бүгү депутаттар коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунун кандидаттары болуп турар.

Дээди Совет соңгутурган бүгү депутаттарның соңгутурган бүрүп эргелерин чүүлүг деп көрген.

Сессия оон соонда бюджет комиссиязының даргазы депутат Н. И. Бобровниковтун илеткелин дыңнаан. 1955 чылда РСФСР-ниң күрүне бюджеди бешки беш чылдың доостур чылында республиканың мурнунда салдынган сорулгаларга бүрүнү-биле таарыжып турар деп ол чугаалаан. Бюджет комиссиязы бюджетке чамдык эдиглерни киперини болгаш ону орулгалар чарыгдалдардан 159,8 миллион рубль ажып турар кылдыр орулгалар талазы-биле—66 миллиард 740,6 миллион рубль, чарыгдалдар талазы-биле—66 миллиард 580,8 миллион рубль түнге бадылаарын саналдаан.

1955 чылда РСФСР-ниң күрүне бюджединиң дугайында илеткелди чугаалажып көөру эгелээн.

Бир-ле дугаарында депутат И. Т. Марченко (Москва) санал берген. Москванын ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле кады улус ажыгагыйының бүгү адырларының чайгылыш чок кодурлуушкүнү дээш, күрүне планнарын доллур болгаш ажыр күүседири дээш идепкейлиг демисежип турар дээрзин ол демдеглээн. Эрткен чылын найыслалдың бүдүрүлгелери күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткен болгаш чуртка пландан ажыр 4 миллиард 600 миллион рубльдин продукциязын берген. Мурнакчы бүдүрүлгелериниң үлегерин өлүгаар москвачылар ниити продукция талазы-биле бешки беш чыл планын бо чылдың ноябрь 1-те чедир хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарышты калбартыан.

Депутат С. Н. Низамов (Татар АССР) Татарияның нефть үлетпүрүн хөгжүдер талазы-биле айтырыгларны чугаалаан.

Депутат Д. Д. Бреженев (Ленинград область) СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шиитпирлериниң хайныктырып үндүргени күш-ажылчы кодурлуушкүннүн, дугайын чугаалаан. Областа үлетпүр хөгжүдезинге хамаарыштыр ол Ленинград областың үлетпүрү эрткен чылдың дургузунда ниити болгаш бараанныг продукция бүдүрүп үндүрериниң планын ажыр күүсеткен деп чугаалаан. Ол дөрт чылдың дургузунда чуртка чеди миллиард ажыг рубльдин продукциязын пландан дашкаар берген. Шак ол-ла хуусаанын дургузунда Ленинградтың бүдүрүлгелери 300 чаа бедик бүдүрүкчүлүг машиналарны, механизмнерни болгаш аппараттарны база улуг гидравликтиг хоолайларны, генераторларны, электрошимчедиргилерни, металл болбазырадыр станоктарны болгаш оон-даа өске дериг-херекселлерни бүдүрүп үндүрериниң шиитпирлээн алган. Заводтарның ажылчыннары, инженерлери, техниктери беш чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен талазыбиле чаа хүлээлгелерни ап турар.

И. В. Бобков (Рязань область) болгаш РСФСР-ниң Эт болгаш сүт продуктулаар үлетпүрүнүн министри Н. И. Смирнов олар база хуралга санал бергеннер.

Сессия бодунун ажылын үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

„Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ делегейниң Сталинчы шанналын Бирманың чогаалчызы болгаш хөй-ниити ажылдакчызы Такин Кодо Хмаингке тывысканы

РАНГУН. Март 22-де Рангун хоорайга тайбың талазы-биле делегейниң Сталинчы шанналын тайбың дээш шылгарынгай демиселчи бирма чогаалчы Такин Кодо Хмаингке тывыскан.

Рангун муниципалитетти баҗыңының баарында шөлге чеди мун ажыг кижи чыылган. Чыылган чон динмиттиг адыш часкап, байырлап турда Такин Кодо Хмаинг, тайбың камгалалының Совет Комитетинин даргазы Н. С. Тихонов болгаш оон-даа өскелер индирже кодурлуп үнген.

Митингини культурлуг харылзаанын бирма-совет ниитилелинин президентизи Рангун университетинин профессору У Аунг Хла ажыткан. Ол бодунун допчу эге чугаазынга лауреатты бирма улустун хосталгазының ыдыктыг хереэ дээш, болунун төрөөн чуртунун национал хамаарышпас чоруу дээш, тайбың дээш маадырлыг демиселчи кылдыр тодаргайлаан.

Оон соонда совет чогаалчы Николай Тихоновка сөс берген.

— Силеге бо бедик болгаш алдарлыг шанналды бүгү бирма улус болгаш оон бүгү өөнүктери силернин 80 хар харлаанынарны демдеглеп турда тыпсыр болганымга ажок өөрүп тур мен — деп Тихонов чугаалаан. Силернин улуска бараан болуруунче, тайбынга болгаш улустар аразында найыралга бараан болуруунче угланган дүжүлгалыг болгаш маадырлыг амыдыралынарның чылдар демдеглелиг суртээшкин чокка ноомчуайн барыл болбас.

Түннелинде Тихоновтун чугаалааны болза: «Силерни дамчыштыр совет улустун мурнундан тайбынга ынакшылдыг, талантылыг, тайбын бирма улуска чүректин эң ханызынан байыр чедирерин болгаш хөй-хөй чылдарда чурттап, тайбың дээш демиселдин хереэнге, совет болгаш бирма улустарының аразында найыралды

быжыглаары база бүгү делегейге тайбын дээш чогаадыкчы сорук киришкиннинг болгаш чаа-чаа чедишкиннерлиг болурунарны күүсеп ийик мен».

Оон соонда «Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шанналдарының талазы-биле комитеттиң Такин Кодо Хмаингке шаннал тыпсыр дугайында доктаалын орус болгаш бирма дылдарга ноомчаан. Н. Тихонов лауреатка диплому тывыскан болгаш алдын медальды оон хереэнге кадап берген. Шелге динмиттиг адыш часкаашкыны хыптып үнген. Бирманын хереэженнер эвилелиниң даргазы, хереэженнериниң демократтыг шимчээшкининиң сураглыг ажылдакчызы До Кхин Хла, Бирманын чогаалчылар каттыжышкынының даргазы У. Тин Фатт, аныктарның бүгү бирма эвилелиниң даргазы У Тин, профэвилелдериниң, тараачыннар организацияларының төлөлекчилери, эртемденнер, журналистер, а ол ышкаш будда шажынның төлөлекчилери индирже кодурлуп үнгеш, лауреатка байыр чедирип турган.

Такин Кодо Хмаинг харыы сөзүн чугаалаан.

Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш делегейниң Сталинчы шанналын чүгле мээн бодумга эвес, харын Бирманын улузунга тывысканы болур деп Такин Кодо Хмаинг чугаалаан. Бирманын улузу даштыкы тергиндээшкинге удурланыышкынын алдарлыг чанчылдыг. Кажан англичаннар Бирманы бодунга күш-биле каттыштырып алганда оларның чурту кулданыышкынга турарын күзөөөн бирма патриоттар хосталга дээш 12 чылдар иштинде демисешкен...

Чогум-на ол демисел дээш, бүгү бирма улустун хамзарышпас чорук болгаш тайбын дээш демисели дээш тайбынның Сталинчы шанналын тывыскан. Такин Кодо Хмаинг бодунун чугаазын дараазындагы сөстер-биле дооскан:

Бүгү делегейге тайбың тиилеп турзун! Совет-бирма найырал быжыгын болгаш хөгжүн турзун!

(СЭТА).

ЧУРТТУҢ ХООРАЙЛАРЫНДА

Омск—Сибирьниң үлетпүрүг болгаш культурлуг улус төвү. Хоорайда 248 чурттал бажыңнарын, 5 чаа школаларны, ийи клубту, хөй-хөй уруглар болгаш эмнелге-профилактиктиг албан черлерин туткан болгаш ажыглалга киргеп.

Чурукта: Октябрьнын X чылы кудумчуда 45 квартиралыг чаа бажын.

Фото **В. Липовскийнии.** СЭТА-ның фотохрониказы.

Куйбышев область. Сызраньда улуг тудуушкуннарны чорудуп турар. Сеелгү дөрт чылдың дургузунда хоорайда элээн каш школалар болгаш культура-албан черлериниң өске-даа тудуглары, чаагайжыдыр туттунган хөй-хөй бажыңнар туттунган.

Чурукта: Сызраньның электроцентралының ажылчыннарының столовазының бажыны.

Фото **Н. Финиковтуу.** СЭТА-ның фотохрониказы.

Бистиң областа

Малчыннарга немелде төлевирни берип турар

Таңды районнуң «Кызыл партизан» көдээ ажыл-агый артелинде мурнакчы малчыннарның саны чыл бүрүде-ле өзүп турар. Хойжу эш Ноокай болгаш хаваан ажаакчызы эш Залуцкая олар областың сураглыг малчыннары.

Эрткен чылын эш Ноокай 718 төрүүн хойлардан 764 хураганнарны ап өстүрген болгаш хой бүрүзүнден 2 килограмм 531 грамм дүк кыргыддазын, эш Келен-оол 700 хойдан 716 хураганнарны, 2,2 килограмм дүк кыргыддазын алганнар.

Хаваан ажаакчызы эш Залуцкая төрүүн тос хаваннарындан 198 хаваан оолларын өстүрген. Эш Евсеенконун эргелекчилээн чылгы мал фермазының ажылдакчылары чылгы өстүрериниң планын 105 хуу күүсеткеннер. Олар-белчиирин эки таарыштырып, кадатты эки организастаанындан ам колхозтун чылгызының күжү ортумактан өрү болуп турар.

Ол артельдиң мурнакчы саанчылары эштер Толзатмаа, Иванова олар саар инек бүрүзүнден-не ортумаа-биле 1148—1090 литр сүттү саап алганнар. Саар инектерниң сүттүүн бедидериниң хемчегларын ап чоруткан, саанчылар бо чылын инек бүрүзүнден-не ортумаа биле 1300 литр сүттү саап алырын хүлээнгеннер.

Колхозтун баштаар чериндеН мал бажы өстүрген болгаш оон продуктулуг чоруун элбекшиткени дээш немелде төлевирни мурнакчы малчыннарга тывыскан. Оларның иштинде эш Ноокай 17 баш хойларны, эш Келен-оол 3 баш хойларны болгаш өске-даа үнелиг түүлдерни алганнар.

—⊙—

Мурнакчы малчын

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозтун колхозчузу эш Сенджы эрткен чылдың июньда ажаап кадарары-биле 124 баш аныык инектерни хүлээп алган. Хүлээп ап турарының үеинде инек бүрүзүнүн ортумак деңзизи 81,25 килограмм турган.

Эш Сенджы ол инектерни чайгы үеде эки одарладып ажаанының түннелинде семиртилгени экижиткен. Эрткен чылдың октябрьнын эгезинде инек бүрүзүнүн ортумак деңзизи 172 килограмм болган ийикпе азы хүн бүрүде-ле инек бүрүзү ортумаа-биле 800 граммны немеп турган.

Инектерни кышкы үеде четчир санныг чем-биле хандырарын барымдалаап эш Сенджы 16 тонна сигенни боду белеткевишаан бир эки кылыглыг кажаны, 2 өрөөл чурттал бажынын одарда тудуп алган.

—⊙—

МТС чаа салбырны тургузуп турар

Эрзин районнуң колхозтарынга Тес-Хем МТС-зи тургусугнанындан бөөр ажылдап берип келген Эрзин районунуң колхозтарының тарылгазын хандырарынга болгаш мал фермаларын механизастаарынга МТС-тин оон 40—50 километр ырак турары таарымча чок байдалды тургузуп турар. Ынчангаш МТС-ти колхозтар бүдүрүлгезинче улам-на чоокшуладыр сорулга-биле ол МТС-тин салбырын Эрзин районга тургузарын шиитпирлээн. Ол салбырның тудуун кереэ өзугаар Эрзин районнуң колхозтарының тудугжулары кылып турар. Тудугжулар хүлээлгезин багай эвес күүсеп турарлар. Чижээ, «Сталинчы орук» колхозтун тудуг бөлүү чуртталганың 2 өрөөл бажынын, «Коммунизмче орук» колхозтун тудуг бөлүү септелге мастерскаазын, «Чаа орук» колхозтун тудуг бөлүү көдээ ажыл-агый машиналарынга бир улуг сарайны тудуп кылганнар. Тудугда ажылдап турарлардан эштер Даптан, Чапсан, Ойдуп болгаш Көнзай олар ажыл нормазын хүн бүрүде холлур болгаш ажыр күүсеп турарлар.

Ындыг болза-даа МТС салбырының тудуунда ажылдап турар колхозчу тудугжуларның ортузунда партияның агитасмассалыг ажылдарын кошкан организастап турар.

—⊙—

Тудуг ыяжының белеткели

Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелинин тудуг бригадазының (бригадири эш Семис-оол) тудугжулары бо чылын 26 чурттал бажынын, 8 мал кажаазын, бүдүрүлгенин 4 тудугларын тудуп ажыглалга киирбишаан, эрткен чылын чедир кылдынмаан 17 чурттал бажыңының тудуун доозар деп сорулганы салып алган организастыг ажылдап турарлар.

Тулугжулар 1300 кубометр тудуг ыяжы белеткээр планныг тургаш, 1400 кубометр кылдыр күүсеткен болгаш 600 кубометрни тудуг участогунда дүжүрген. Ыяш сөөртүлгезинде 4 автомашиналыг, 48 шанактыг аттыг 52 кижи ажылдап турар.

Колхозтарның перспективтиг планнарын амыдыралга боттандырар

СЭКП Кызыл райкомунун пленуму

СЭКП Кызыл райкомунун III пленуму болуп эркен. Пленум болза, СЭКП ТК-ның яннарь Пленумунун «мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» доктаалын амыдыралга боттандырарының хемчегларын чугаалашкан.

Пленумга ол дугайында илеткелди партия райкомунун секретары эш **Кицин** кылган. Оон чугаалааны болза:

— Партияның Төп Комитединиң январь Пленумунун шиитпирлерин ёзугаар тараа бүдүрерин дыка өстүрериниң, көдээ ажыл-агыйның кол продуктуларын чоокку 5—6 чылларда ийи болгаш ийиден ажыг катап көвүдериниң аргалары районда бар. Ынчангаш районнун ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалын бүгү совет улус-биле кады улуг сорук кириишкиниг хүлээп алганнар. Көдээниң ажыл-ишчилери болза, бистиң Төрөөн чуртувустун улам ыныгы чечектелиишкининиң дугайында, совет кижилериң чаагай амыдыралының дугайында партияның болгаш чазактың сагыш салыышкынының чаа илерээшкинин ол доктаалдан көрүп, көдээ ажыл-агыйның улам ыныгы хөгжүлдезиниң ол улуг программазын амыдыралга боттандырар дээш демисселге боттарының күш-ажылчы салыышкыннарын кадарын хүлээнип турарлар.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шиитпирлериге үндезилээш, районнун колхозтары чоокку беш—алды чылларда көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрериң көвүдедир талазы-биле хемчегларни ажылдан кылып турар. Ол чугула ажылга партия, совет организацияларының ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери, колхозчу удуртукчулар болгаш активчилер идепкейлии-биле киришкен. Чогаатынган планнарны колхозчуларның нинти хуралдарынга чугаалажып көрген болгаш бадылаан. Оны партия райкому болгаш райкүүском деткээн. Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрериң көвүдериниң оруктарын болгаш оон үнер дестерин түс-түс колхозтар улам-на тодарайлап турар. Колхозчу малчыннар болгаш тараажылар, тудугжулар, МТС-териң тускай эртемниглери болгаш механизаторлары боттарының мурнунга салынган сорулгаларны күүседир талазы-биле социалистиг хүлээлгелерни ап, оон херек кырында чедишкиниг күүселдези дээш ажылдап турарлар.

Тараа культураларының дүжүттүүн бедиринин, тарылга шөлун калбартырының, кукуруза тарылгазын шиңгэдириниң оруу-биле тараанын нинти чыылдазын өстүрери районнун колхозтарының перспективтиг планнарында көрдүнген. Районга тараанын нинти чыылдазы 1954 чылда турганы-биле деңнээрге 1960 чылда 68 хуу өзүлделиг болур. Кукуруза тарылгазы 310 гектарга чедер. Картофель тарылгазы 292 гектар турганындан 456 гектар чедер болгаш га бүрүзүнден 148 центнер дүжүтү алыр болгаш районга оон нинти тарылгазы 250 гектар чедер.

Районга мал ажылының хөгжүлдезин сүткүр болгаш эткир инектерни база дуккур хойларны өстүрериниң талазынче угландыр планнап көрген. Мыйыстыг бода мал 1954 чылда турганы-биле деңнээрге 1960 чылда 1,35 катап өзер, оон иштинде саар инек 1,5 катап өзүлделиг болур. Тургузу азырап саар сүткүр инектер 1960 чылда 1257 баш чедер болгаш оларны бызааларындан чарыш саар. Хой болгаш өшкү малдарның уксазын сайзырадыр ажылдар чорутунар. Хаванны 1,5 катап, дагааларны 5 катап өстүрер.

Мал ажылының кол продуктуларын бүдүрери өскен турар. Инек бүрүзүнден сүт саалдазының ортумак хемчээли 1200 литр чедер болгаш сүткүр инектериң бирээзиниңге 1706 литр чедир сүттү саап алыр ийикпе азы сүт саалдазын 5 катап улгаттырар. Хой бүрүзүнден ортумаа-биле 2,1 килограмм дүктү, чартык нарын дүктүт хойдан 3 килограмм, кадыг дүктүг хойдан 1,9 килограмм чедир дүктү алыр. Дагаалардан чуурга алыры 8 катап өзер.

Районнун көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезинин перспективтиг планнары болза, колхоз, бригада болгаш колхозчу бүрүзүнүн, МТС-тин тускай эртемниглериниң, механизаторларының дыка күженишкинниг болгаш мергежилдиг ажылдаарын негеп турар. Салдынган сорулгаларны 1960 чылга чедир амыдыралга чедишкиниг боттандырар төлээде, районнун көдээ ажыл-агыйынга партийжи удуртулганың деннелин бедидер ужурлуг—деп, илеткелчи чугаалаан.

Районнун көдээ ажыл-агыйын хөгжүдер талазы-биле бар курлавырлар ыракта-ла четче эвес ажыглатынып турарын, колхозтар бүдүрүлгезинге район организациялорының удуртулгазы ам-даа эжиживээнин пленум айыткан.

МТС-тин ажылында улуг четпестер бар. МТС директорунун хүлээлгезин күүседип турар эш Иванов колхозтарда ажылдап турар тускай эртемниглериң ажылын эки удуртпайн, оларың амыдырал байдалын сонуургавайн турар. МТС-тин зооветеринар ажылдакчылары эштер Шурышева, Петрушкин олар боттарының харылаан турар колхозтарында мал ажылының байдалын билбес болуп турарлар. Районнун тарылга шөлу кызыы болуп турар. Ол хирезинде-ле чер ажылында агротехниктиг хемчеглер ам-даа эжиживээн. Тараа культураларын кызыы одуруглай болгаш хана характай тарыырының аргалары эвээш ажыглатынып келген, хөрөөнү болбаазыралын кылыры болгаш тараанын чайгы ажаалгазы эжиживээн. Дүжүт ажаап алышкынының үезинде тараа культураларынга улуг чидириглер таваржып турар.

Колхозтар сөөлгү үеде боттарында көдээ ажыл-агый машиналарын долузу-биле ажыглавайн, а чугле МТС-тин комбайннарынга идеген олурар фактылар бар. Ынчангаш тараа ажаап алышкыны эрткен чылын бир ай ажыг үзүмдүккен. Күзүн шаннарга тараанын ажылдап кылырының болгаш ырыглаарының үезинде улуг чидириглерни болдуруп келген. Микинаны катап арыглавайн турган.

Район болза, кызыл хоорайны долгандыр турар. Ынчангаш Кызыл хоорайны ногаа культуралары-биле болгаш картофель-биле хандырып болур аргалар бар. Ынчаарга картофельни болгаш ногаалар культураларын ажылдап кылырынга бар механизмнер эки ажыглатынмайн турар. Ол техниканы башкарар кадрлар белеткелинче сагыш салдынмаан.

Бо чылдың тарылгазынга белеткел багай организастатынган. Чамдык колхозтарда ногаа үрезини өстүрер чемиштиг саважыгаштар мынчага чедир белеткетинмейн турар. Картофель болгаш ногаалар үрезини четче белеткетинмээн. МТС тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин ам-даа доосшаан. Колхозтарда тараа культураларының үрезиннери четче эрес арыглатынган. «Бай-Булун» колхоз чингетараа үрезини-биле хандыртынмаан, картофель үрезинин доңуруп алган.

Ол бүгү болгаш өске-даа илерээн четпестерни узуткавайн тургаш, районнун көдээ ажылгагыйының хөгжүлдезинин перспективтиг планнарын чедишкиниг күүседиптер бис дээр болза хоржок ийик дээрзин пленум шыңгыы айыткан.

Мал ажылының продуктулуун бединдерде малдың ажаалгазын болгаш азыралын эжижидер ужурлуг. Ындыг турбуже, МТС-тиң талазындан мал ажылының хөй күш кирер ажылдарын механизаставайн турар. Эрткен чылын колхозтарга малдың кадыг болгаш шыктыг чемнерин белеткээринге МТС багай дузалашкан. Ынчангаш малга кадыг чемнер белеткээриниң планы күүсетинмээн. Мал кажаалары чедишпес. Ветеринарлыг хандырылга эжиживээн. Оон түннелинде эрткен чылын колхозтарның 750 баш малы өлген. Малдың уксазын сайзырадыр ажыл кошкак чорутунган. Мал ажылынга шак ындыг четпестерни дараазындагы чылларда болдурбас ужурлуг.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шиитпирлериниге дүүштүр тургустунуп турар улуг сорулгаларны амыдыралга боттандырарынче, районнун көдээ ажылагыйының хөгжүлдезинде, ону удуртуруунда эптежир аргажок четпестерни узуткаарынче угланган чугула саналдарны пленумнун кирживчилери берип турган.

Райком кежигүннериниң санал шүгүмчүлдериниң алгаш көөрге, СЭКП райкомунун бюрозу, аппараттың ажылдакчылары боттарының ажылынга ёзулуг эде тургузуушкунну ам-даа чедип албааннар. Колхозчу массалар-биле дириг, организакчы ажылдар эжиживээн. Оон түннелинде райком бюрозунун, пленумнарының хөй-хөй шиитпирлери күүселде чок артып турар.

—Малдың уксазын сайзырадыр дугайында хөй-ле удаа чугаалажып келдивис, а херек кырында ол ажыл бисте багай организастатынган. Ылангыя бистиң колхозта хой малдың уксазы сайзыравайн турар. Бүдүрүкчү малдарны бөөр дугайында бистиң дилеглеривис хандыртынмаан. СЭКП райкомунун, райкүүскомнун ажылдакчылары колхоз бүдүрүлгезинден ам-даа дыка хоорук ажылдап турарлар. Эрткен чылдың октябрьдан бөөр бистиң колхозувуска райкомнун секретарьлары барбааннар. Малчыннар ортузунда масса-политиктиг ажылдар эжиживээн. Районнун удуртур ажылдакчылары малчыннарның чурттап турар черлеринге барбайн турарлар—деп, Сталин аттыг колхозтун даргазы эш **Полуэктов** шүгүмчүлээн.

«Совет Тыва» колхозтун даргазы эш **Нурзат** санал берген—СЭКП райкому болгаш райкүүском районнун мал болгаш чер ажылын хөгжүдериниң практиктиг айтыырларынче сиңнигин кирбейн турар. Районда чер ажыглалы таарыштыр хуваатынмаан. Суг-бараан фермаларын тургузар черлер ам-даа шилитинмээн. Ол ышкаш мал ажылын чүзүн зайы-биле хөгжүдеринге таарымчалыг чер участоктары тодаргайлатынмайн турар. Ынчангаш мал турлаглары дыка үүрмектей тургустунган. Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери-биле ажыл эжиживээн. Оларның чамдыктары дендии эренгей ажылдап турарлар. Чамдык колхозтарның партия организацияларының организакчы болгаш кижизидикчи ролю бедивейн турар. Эге организациялар секретарьларын партия ажылынга өөредир херек. Колхозтарның парторганизациялар секретарьларынга эн эки кадрларны шилип чорудар ажылды үргүлчүлээри чугула—деп, ол чугаалаан.

Пленумга шупту он кижи санал берген.

Райкомнун пленуму колхозтарның перспективтиг планнарын бадылавышаан, ону чоокку беш—алды чылларда амыдыралга боттандырарының ажылын организастаарынче угланган шиитпирни хүлээп алган.

Днепропетровск область. Малажылдыг «Зоря» деп совхоз эрткен чылын элээн каш бүдүрүлге болгаш чуртталга бажыңнарын туткан. Ында мал чеми белеткен болбаазырадыр чаа цехти ажыглалга киирген. Ол цехте хүн бүрүде 25 тонна мал чемин болбаазырадырының бүгү ажылдары механизастатынган. Ол цехтен хаван кажаазынга чедир аксылыг орук-биле болбаазыраткан мал чемин шууштуруп турар.

Чурукта: «Зоря» совхозта мал чеми болбаазырадыр чаа цехтиң чанында.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Часкы тарылгага белеткел

Часкы хову ажылдарынга белеткелди кыска хуусаада доозар дээш Чөөн-Хемчик районнун Калинин аттыг көдээ ажылагый артелинин баштаар чери организастыг хемчеглерни чорудун турар.

Колхоз 125 ажыг тонна янзы-бүрү тараа культураларының үрезинин арыглаан, складта уруп алган. Часкы тарылгага хереглээр чепсек-хереклеринден 30 илирни, 30 хомутту, 16 тергени септээн.

Огород ажылының белеткели колхозта багай эвес чорун турар. Ногаа өстүрер чылыг, чырык бажыңчыгашты, 3 парник онгарын, 80 раманы белеткээн. Тарыдга шөлүнде 40 тонна өдек, 40 тонна хүл төккен.

К. ЧЫЛБАК-ООЛ.

—⊙—

Культармейжилерниң семинары

Чаа-Хөл районнун төвү Чаа-Хөл суурга Сталин, Ленин, Молотов аттыг болгаш «Тиилелге» колхозтардан 17 кижи кирживчилиг культармейжилер семинары болуп эрткен.

Семинарга СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалын боттандырарының сорулгазының дугайында болгаш ВЛКСМ обкомунун пленумунун, районо эргелекчилериниң область чөвүлел хуралының шиитпирлериниң талазы-биле илеткелдерни база улуг улустун бижик бөлүгүн башкылаарының методтарының дугайында башкылар Чылбак, Серин олар таныдылга кылган.

Семинарның кирживчилери кижи-бүрүзү бижикти биче билир болгаш билбес колхозчулардан 10—15 кижилерни өөредирин хүлээнип алганнар.

К. ЧАЖАП.

—⊙—

Школага шеф

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районнун Сарыг-Септе ортумак школа келир өөредилге чылында оттуларынга 1500 кубометр ыяш хереглээр. Бо талазы-биле кереэ чаргаан улустары ажылдап турза-даа күш четикпейн, токпак кагарының таарымчалыг үези эртип турарын март 18-те болган ада-не хуралынга чугаалашкан. Бо дугайында ниитичи шеф ажылын организастаарын ол хуралга база дугурушкан.

Март 20-де болган воскресникке Сарыг-Сеп суурнун албан организацияларындан болгаш чурттакчыларындан дыка хөй кижи киришкен. Олар ыяшты кезип, тоорап, чарыш база кулашка тургузуп турганнар. Школадан чеди километр Даргатыг деп черде 400 кубометр ыяш чаңгыс хүнде белеткетинген.

—⊙—

Автомашиналар камныг эдилелде

Артель бүдүрүлгезин улам ыныгы хөгжүдеринге автомашинанын ролю үнелетинмес улуг. Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхоз ам-даа дөрт автомашиналарлыг, эдилелиниң камнынындан оларның эргилери-даа, чаалары-биле демей эки ажылдап турар.

Колхоз амгы 12—62 дугаарлыг автомашиназын 1948 чылда-ла садып алган, оон чолаачызы эш Седенниң техникага мергежилдиг, ниитичиниң хөренгизинге аксеткилдиг болуп келгининден ол машина аңды чылдың дургузунда капитал септелге негевейн ажылдап турар. «ЗИС-5», «ГАЗ-51» база «ГАЗ-63» автомашиналарның кайызы-даа саат чок ажылдап турар.

Колхозчулары чуртталга бажыңнары-биле бүрүн хандыртынган, бүдүрүлге болгаш культура-амыдыралдың тудугларының талазы-биле «Коммунизмче орук» колхоз области кескү черни эзлеп турар. Тулуг материалдары сөөртүрүнге, хову турдагларындан тараа, мал фермаларынче чем сөөртүрүнге колхозтун ол автомашиналары соксаал чок ажылдап турар.

М. ООЛЧУКАЙ.

АГИТАТОР ФЕРМАДА

Улуг-Хем районнун Торгалыгда «Күш-ажылдың хостуу» колхозка, кежээ хүн даг бажына олуруп чорда, сүт-бараан фермазынга комсомолчу агитатор Тюлюш Маадыр-оол чедип келген. Ол болунун беседазын эгелээр мурнунда инек кажаазынга кирер, бызаа кажаазының иштин көргүлээр, саанчылар, бызаа ажаакчылары-биле чугаалажыр бооп чанчыккан. Мурнунда чораанындан бөөр фермада чүү өскөрилгенин, немешкенин ол көрүп ап турар. Инек кажаазында чем салыр черлерни таарыштыр тургускан, чырыкты киирген, кызыл булунда чаа солуннарны болгаш журналдарны салган. Колхоз амыдыралында чүү боон турарын билип алыры агитаторнун беседа чорударынга улуубиле дузалаар.

Беседа эрттирер черге кижилер шууштур кээп эгелээннер. Каш-ла минуталар иштинде ферма ажылдакчылары бүрүн чыылганнар.

Мен бөгүн силерге «Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалын, аңаа хамаарыштыр колхозтун малчыннарының сорулгаларын чугаалап бөөр дээн мен—деп, агитатор беседазын эгелээн.

Агитатор олуржуп турар кижилерни эргилдир көрген. Оларның кичээнгейи агитаторну дыннаарынче мөөннетингенин көргеш, чугаазын уламчылаан:

—Коммунистиг партияның төөгүлүг доктаалын болгаш СЭКП ТК-ның бирги секретары эш Хрущевтун илеткелин бүгү совет улус улуг сеткил ханыышкыныбиле хүлээп алган. Пленумнун шиитпирлерин күүседири дээш ажылдаарынга совет кижилер бүрүн шиитпирлиглер. Партия болгаш чазак ниитиниң продуктулуг малын өстүрериниге улуг кичээнгейни салып турар. Эртемниң болгаш мурнакчы дүржулганын чедишкиннерин ажыглавышаан, ферма ажылдакчылары малдың баш санын өстүрериниң болгаш оон продуктулуун бедидериниң талазы-биле эвээш эвес чедишкиннерни чедип ап турарлар. Оон чижээн бистиң колхозтандаа көрүп болур.

—Эш Суван-оол! Колхозтажып эгелээривисте хоювус чеже хире турган ийик мон?—деп, агитатор инек кадарчызындан айтырган.

—Беш чүс хире-ле турган.

—Ындыг-дыр, а ам чүгле эш Дадар-оолдун фермазында безин 480 баш каракуль хойлар бар. Хойжу эрткен чылын 502 хураганнарны алган. Бисте хой малдың баш саны ниитизи-биле алды катап өскен. Өске-даа малдарның баш саны база өзүп турар болгай. Ам эш Чурогашеканың фермазында чүгле саар инектер 252 баш, куштарны санаваска-даа бистиң фермаларывыста 5500 баш малдар бар. Ниитинин малы эки кажаалар-биле хандыртынган. Фермаларда малга чемни белеткеп бөөри механизастатынып турар.

Агитатор кезек боданган, демдеглел дептержигежинче көргүлээш, уламчылаан:

—Бистиң колхозтун фермаларында кайгамчык кижилер ажылдап турарлар. Эрткен чылын саанчы Тюлюш Макпал бодунга быжыглаан 12 саар инектерден 12498 литр сүттү, комсомолчу Ш. Кыргыс—12 саар инектериниң инек бүрүзүнден-не 1100 литр сүттү, В. Тюлюш—12 саар инектериниң инек бүрүзүнден 1100 литр сүттү саап алганнар. Колхоз баштаар чери ажыл-агый чылының түннелин үндүргеш, бо чылын 15 колхозчуларны, оон иштинде саанчыларны Бүгү-эвиледдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинче чорударын шиитпирлээн.

Агитаторнун ол медеглелин дыннаан малчыннар боттарынче удуурдедир көрүшкеннер.

—Бисте малчыннарның чедишкиниг ажылдаарынга таарымчалыг байдал уламна эде тургустунуп турар. Партия болгаш чазактың бистин мурнувуска салып турары сорулгаларны күүседирде малчыннар боттарының мурнундагы хүлээлгелерин эде көөрү чугула болуп турар. Ол болза, сүт саалдазын, дүк кыргыдазын бо чылын ийи катап улгаттырары болур. Ол сорулга малдың ажаалдазын эжижидерин, чаш малды бүрүн камгалап алырын негээр апаар.

—Бистен хамааржыр бүгү-ле чүүлдерни кылыр бис, бир саар инектен 2000 литр сүт алдынмас боор бе? Бызааларыдаа четче доруктуруп алгай бис. Оларны соок арга-биле өстүрүп турар бис, бисте ам чаңгыс-даа ааран бызаа чок — деп малчыннар бир үн-биле медеглээннер.

—Ол кончуг шын,—деп, агитатор уламчылаан:—партия организациязы-даа, колхоз баштаар черигдаа силерни бүгү тала-биле деткиир. Малдың ажаалдазынга таарымчалыг байдалдарны тургузарының хемчеглери алдының турар. Бо чылын тудуг бригадазы 80 баш инектиң 40 баш бызааның кажааларын база 2 хой кажаларын тудар. Ам тудуг ыяжы белеткээр ажыл чорун турар. Ыяш кезикчилери Пленумнун доктаалы-биле танышкан, бедиткен хүлээлгелерин алганнар. Фермада хөй күш үнер ажылдарны механизастаар талазы-биле хемчеглер база алдынар.

Оон ыңай агитатор колхоз 1954 чылда эрткен чылдагызындан ийи катап хөй орулганы алганын чугаалаан. Колхоз күрүнеге 25 мүң пуд тарааны, оон иштинде 1100 центнер тарааны, 1300 пуд эштиг, 34600 литр сүттү, 3400 килограмм дүктү күрүне белеткелинге саткан. 1950 чылда колхозтун орулгазы 263 мүң рубль турган болза, ол 1954 чылда 627 мүң рубль четкен. Ол чорук улуг капитал тулуушкуннарын калбартыр, колхозчуларның материалдыг деннелин бедидер арганы берген.

Агитатор оон ыңай СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шиитпирлерин күүседиринге холбашкан хемчегларны чугаалаан. Беседазын доозуп тура, «—ССРЭ-нин Дээди Совединин ийиги сессиязының шиитпирлериниң дугайында беседаны дараазында кылыр бис» деп сагындырган.

Агитаторнун беседазы элээн үр уламчылаан болгаш сөөлүнде кээп санал-онал солчуушкуну хевирлиг бооп доозулган.

С. ФАТЕЕВ.

Январь Пленумунун доктаалын өөренип турар

Чөөн-Хемчик районнун Баян-Талада «Октябрь 30 чылы» колхозта партия эге организациязында партия төөгүзүнүн доңчу курзун өөренириниң 15 кижи дыннакчыларлыг ийити чылдың болгаш бедиткен хевирнин 7 кижи дыннакчыларлыг бирги чылдың бөлүмнери ажылдап турарлар.

Ол бөлүмнер ам СЭКП ТК-ның январь Пленумунун болгаш ССРЭ-нин Дээди Совединин ийиги сессиязының шиитпирлерин өөрениринче киргеннер. Пропагандист эш О. Очур-оол ол материалдарны дыннакчыларга билдингир тайылбырлап, колхозтун перспективтиг планында көрдүнген сорулгалар-биле холбаштырып турар. Дыннакчылар эштер Аракчаа, Кондзан-оол, Серекаа, Дулей-оол олар кичээлдерге эки белеткелдиг кээп, дыннап эрткен материалдарны эки шиңгэдип ап турар.

СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация кылдызы бөлүмнүн ажылын удуртуруунче кичээнгейни улгаттырган. Сөөлгү үеде ол кылдыстың ажылдакчылары ийи удаа кээп кичээлге олурушкан, боттуг саналдарны киргеннер.

К. БАДЫ-ЧЫРГАЛ.

ЧЕР БОЛГАНДАН

«УТКА-ның 25 чылы» совхозтун огород бригадазы ногаа олуртулгазынга кичээнгейлиг белеткеп турар. Парник оңгарларынга чемижилгелерни дыгып чылыдар, ногаа шөлдеринче удобрение чедирер, өске-даа ажыл калбарган. Рамалар белеткетинген, 20 мүң ажыг ирикөдек саважыгаштары кылдынган. Капустаның, помидорнун рассадаларын олуртуру удавас эгелээр.

* * *

Бии-Хем районда «Тиилелге» колхозтун эш Кызыл-Таска удуртурган хову ажылының бригадазы эрткен чылын болунда быжыглаан шөлдүн гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 23 центнер тараа алган. Ол бригаданың кежигүннери СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунун доктаалын танышкан, бо чылын гектар бүрүзүнден 25 центнерден куду эвес дүжүттү өстүрүп, ажаап алырын хүлээнген.

* * *

Төрөөн колхозунун улам байлакшылын хандырар сорулга-биле Тожу районда «Совет Тыва» колхозтун кежигүннери, үнелиг ан болур кара дилгини азырап өстүрер ферманы бо чылын организастаарынга белеткеп турар. Ол ферма артель бүдүрүлгезин хөгжүдериниң беш чыл планынга биче эвес орулганы киирер.

* * *

СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунун доктаалынга улам күшажылчы сорук кирген «Элегес» совхозтун коллективи бо чылдың тудуунга ыяш белеткеп өлүр планын ыракта ажыр күүсеткен. Часкы хову ажылынга кирер чепсектериниң септелгезин доозуп турар, тараа культураларының үрезинин шуптузун арыглап алган. Совхоз бо чылын кукурузаны 75 гектарга тарыырын белеткеп турар.

* * *

Каа-Хем районда Ильинка суурнун чурттакчылары чоокта чаа ында школаның келир өөредилге чылында оттулар ыяжын белеткээр воскресник организастаан. Аңаа чүс ажыг кижи киришкен, олар чаңгыс хүн иштинде 150 кубометр ыяшты белеткээн.

* * *

Эйлиг-Хемде Сталин аттыг колхозтун малы массалыг оолдап эгелээн. Сүт-бараан фермазында бо чылын 143 инек бызаалаар, а март 25-ке чедир 37 инек төрөөн. Баштайгы төрөөн 63 шаар малдан 67 аңай болгаш хураганнар алдынган. Колхозтун малы хүр кыштаглап, чаш мал менди, эки доругуп турар.

230 хойдан 4 чылда 1000 баш хураган дээш

Чөөн-Хемчик районнун «Большевик» колхозу 1950 чылда организастаныры биле-ле коммунист эш Саңгыспаа ол колхозтун кежигүнүнге киргеш, малдаарыбиле 230 баш хойларны хүлээп алган. Чыл бүрүде-ле хой бүрүзүнден хураганнарны чилириг чокка өстүрүп ап турган. 1955 чылга чедир колхозка 1000 баш хураганнарны өстүрүп бөөрин эш Саңгыспаа ынчаарда хүлээнген.

Хойжу бодунун азаашкынын амыдыралга боттандырыын шыдаан, 970 баш хураганнарны ап, менди өстүрген.

Бо чедишкин боду чедип келбээнин билдингир. Хойнун төлгүрүн бедидер дээш эш Саңгыспаа оларның каладын, ажаалгазын зоотехниктиг чуруумнарны ёзугаар организастаан болгаш хойнун өдержилгезинге доктаамал хайгаралды тургускан.

Мал ажылында эн-не харыысалгалыг үе болза кыштаглаашкын дээрзин малчы эш Саңгыспаа эки билир. Ынчангаш кыштаглаашкынга ол хынамчалыг белеткенип келген болгаш малдың кажааларын чылыг, чырык, курраг тургузарын чедип алган. Хойжу малынга сигенни бодунун күжү-биле белеткеп ап турар. СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалын таныышкаш, эш Саңгыспаа бо чылын каладында 230 хойларындан 250 хураганнарны алырын, оларны бүрүн доруктурарын, хой бүрүзүнден-не 2 килограмм 500 грамм дүктү кыргып алырын хүлээнген. Амгы үеде болдаан 50 баш хойларының чаш төлдерин ол бүрүн, эки доруктуруп турар. Ооллаан хойларны болгаш чаш хураганнарны немелде чемнер: сула, дус болгаш кужур-биле чемгерип турар.

Эш Саңгыспаа алган хүлээлгезин бо чылын база-ла күүседип шыдаары чигзиниг чок.

Х. АДЫШПАА.

КОЛХОЗЧУ ХОЙЖУНУҢ ЧЕДИИШКИНИ

Эш Шыырап ниитиниң малын кадарын эгелээнинден бөөр беш чыл ашкан. Бо аразында ажылынга эки көргүзүглерни ол чедип алган. Эш Шыырактың дүржулгалыг ажылы чүгле Барыын-Хемчик районнун «Ленин оруу» колхозка эвес, харын районнун өске-даа колхозтарынга сураглыг.

Эш Шыырап кладында хойларындан алган хураганнарын чилириг чокка өстүрүп келген. Эрткен чылын 100 баш хой бүрүзүнден-не 105 хураганнарны камгалап алган. Малдың деңгели эки болган түлүм-на оон продуктулуу белик, эткир, сүткүр, оон чаш төлү мандыычал болгаш эш Шыырап эки билген, ынчангаш хойларының ажаалга-кадалын эжижидип тургаш оларны семиртириниче хойжу улуг кичээнгейни салып турар.

Малдың одарладыышкынын эш Шыырап үениң байдалынга таарыштырган план ёзугаар боттандырып турар болгаш малдың чаш төлүн сүүзүнүг чемнер-биле чемгерип организаставышаан, оларга минералдыг немелде чемнерни берип турар.

«Мал ажылының продуктуларын бүдүрериң көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның январь Пленумунун доктаалын амыдыралга боттандырар дээш эш Шыырап бедик хүлээлгени ап, бо чылын төрүүр 202 хоюндан 210 хураганнарны, хой бүрүзүнден ортумаа-биле 2 килограмм 400 грамм дүктү кыргып алырын ол хүлээнген.

Колхозтун алдарлыг малчыны эш Шыырактың кызымаккай күшажылын үнелээш, ону суму Совединин депутатынга сөөлгаан. Социалистиг чарышка алган хүлээлгезин күүседир дээш эш Шыырап үреттүннелдиг ажылларны кылып, амгы үеде төрөөн 62 хойларындан 62 хураганнарны эки доруктуруп турар.

К. БОРАҢНАЙ.

Кукуруза—тараа бүдүрерин көвүдедириниң улуг курлавыры

Кукурузаның үнелиг чоруу болза, чаңгыс ол культура харугда ийи сорулганы—тарааның курлавырларын немээрин болгаш кукурузаның уннарындан эки силос салырын шиитпирлеп турарында болур. Кукурузаның бүгү тарылгазын сүт-быштак чем турда аңгы-аңгы ажаап алырга, ажаап ап турар кукуруза баштары-биле тарааны, ол ышкаш, үүрмектеп хээндектээн болгаш силостаан уннар хевирлиг шыктыг чемни берип турар.

(СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалындан).

Кукурузаның бедик дүжүдүн канчап чедип алырыл

Кукурузаны тарып өстүрерине кандыг-ла бир онза хөрүн негетиниң турар дээр бодал бар. Ындыг бодал шын эвес. Бо культураның бедик дүжүдүн чүгле кара довурактыг черлерге эвес, харын элезингпорлуг болгаш элезинниг черлерге база чедип ап болур. Бир эвес кукурузаны тарыыр участоктарны хемнериң шыналарына, а ол ышкаш сугнуң тырып кааны баларыг черлерге тускайлап алыр болза, эки түңнелдерлиг болурун практика көргүзүп турар. Ындыг участоктар бистиң чүгүвүстүң кандыг-даа районнарында бар.

Кукуруза шыкка ынак болгаш база чылыгга ынакшылдыг культуралар ышкаш чылыгны, чырыкты негеп турар. Оон кайзынгаа хандырбышаан, ону эки билки алыры эргежок чугула. Хөрүнге четчир санныг шыкты чыып, камгалап алыры тергиин чугула. Үнүштериң сырый үнери бо байдалдардан база хамааржыр: аралаштыр чуларының үезинде кандаачал, биче шыктыг районнарга гектар бүрүүнге шыккыр районнарга бодаарга оон эвээш үнүштерни артырып кааның сүмелеп турар.

Кукурузаның хүн чырыының талазыбиле хереглели оон чер иштинден бажы үштүнүп үнүп олурары билекле негетиниң келир. Ындыг болганда аралап чуларын болгаш бок-үнүштерни үзүткап чок кылырын өй-шаанда чорудары кончуг чугула. Бо чорук хүн херелин долу хемчээл-биле ажыглаан турар арганы үнүш бүрүүнге бээр.

Кукурузаның тарылгазын эгелээрин далажыш болбас, ындыг-даа болза, озалдап база-ла болбас. Херектиң ужуру болза, бир эвес хөлүн өртүр өрте, кажан хөрүн чылыраан, агаарның температуразы куду турда чажып тарыыр болза, шык хөрүнде үрезиннер дүдүп, ирип эгелээр болгаш үнүш оюк-делик кылдыр таарыыр. Днепропетровщинаның ховаларына үрезиннериң ханыылай чаштынган черлеринде чыыгның продузу 10—12-ден куду эвес турында кукурузаның үрезиннери өзүлүг-ла эки үнүп турар.

Кукурузаның келир үедеги дүжүдү дээш демиселди чамдык кижилериң бодап турары ышкаш чазын эвес, а күзүн, үрезиннерни шилип алырының үезинден эгелээр. Үрезин фондузунга ажаап алыышкыннарны эгелээриниң мурнунда ону болгаш бүрүн бышкаш, бир сыпта 400—500 грамм дензилиг, 18—20 тараалардыг бажы улуг кукурузаның дазылдарын шилип алыр херек. Оларны ол-ла дораан өй-тавында — 14 градус чедир шыктыг кылдыр хүнге кургадыр: бо байдалдарны сагыыр чорук дүжүттү 10—15 хүү белидин турар. Баштарның даштыкы хавын бичелеп алар союп картагылааш, 18—20 кезекти бир боодалга кылдыр бөле шараан, кукуруза шыгжаар черге тарадыр азып каар. Үрезиниң дүдүп, ирий бээрин болдурбас төлөөде, үрезиниг баштарга хайгааралды кыыты өттүр-ле чорудар херек.

Баштың ортаакы кезээнде чыдар үрезиннер эн-не бедик тарылга шынарлыг болуп турар. Оон үстүү болгаш адакы кезектеринде чыдар үрезиннер бодунуң чүгле даштыкы хевир талазы-биле эвес, харын өзүп үнер энергиязының кудузубиле база ылгалып турар. Олардан болдунуң өзүлде хөгжүлдезиниң талазы-биле илергей-ле хожуданган сула, кошкак үнүштер үнүп турар.

Кукурузаның дүжүдүн бедиериниң күчүлүг чепсээ болза, оон тарылгазын гибридтиг үрезиннер-биле чорудары болур. «Червонный партизан» колхозтуң ховуларына кукурузаның янзы-бүрү, аңгыаңгы шаг-үелерге таарыштырган аргаларын негеп турар. Харын чаңгыс ол-ла колхозтуң ховуларына безин черниң бедик, чавызын, аңдарар картының ханызын болгаш өскеде ол ышкаш чүүлдерни барымдаалап көөр херек. Чиже-ле, М. Е. Озерныйның звенозунга бирээзи чавыс черде, өскези бедик черде—мындыг ийи участокту быжыглап берген. Бедик черде участокка тарааны ажаап ап турар үезинде аңгыстың баштайгы лущениезин кылбышаан, күскү аңдарылганы эрте чорудуп турар. Бо ажылды эрте чоруткан тудумга дүжүт улам-на бедик болур дээрзин практика көргүскен. «Червонный партизан» колхозтуң байдалдарынга күскү чер аңдарылгазын чорударының эң дээре агротехниктиг хуусаалары — август-сентябрь айлар болуп турар.

Чавыс черде турар болгаш эрээн хар суу-аныг бирик турар участокту, звено колхозунуң хову бригадазының бригадири Г. Косарев «Червонный партизан» колхозтуң звеночузу Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Марк Евстафьевич Озерныйга чагаа чоруткаш, оон кукурузаны тарып өстүрүп турарының дуржулгазын солчурун оон дилээн. Кукурузаны тарып өстүрерине 20 чыл иштинде ажылдап келген Марк Озерныйның ады бүгү чуртка сураглыг. Оон удуртуп турар звенозу 1948 чылдала бир гектар черден кукурузаның 208,6 центнер дүжүдүн алган.

Г. Косаревтиң дилээйге харыыллан М. Е. Озерныйның долу тайылбырлыг ажык чагаазын Ростовтуң «Молот» солунунга парлаан. Көдээ ажылагыйның практиктеринге чигзининг чок сонуургалдыг болуп турар бо чагааның ужур-утказын допчузу-биле адаанда парлап тур.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң «Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» доктаалында чугаалап турары болза: «Тарааның нинти чыылдаларын көвүдедириниң эң чугула курлавыры болур кукурузаның тарылгаларын калбартырын улуг ужур-дузалыг деп көргеш, кукуруза тарыыр тарылга шөлдерин 1960 чылга чедир 28 миллиондан эвээш эвес гектарларга чедирерин эргежок чугула деп санаар».

Харугда ийи сорулганы —тарааның курлавырларын немээрин болгаш кукурузаның уннарындан эки силос алырын шиитпирлеп турар эң-не дүжүттүг тараа культуразы болур кукуруза болза, чурттуң бүгү районнарынга калбак нептерелди алган турар ужурлуг деп Пленум демдеглээн.

Чоокта чаа Новочеркасский районнуң М. Горький аттыг колхозунуң хову бригадазының бригадири Г. Косарев «Червонный партизан» колхозтуң звеночузу Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Марк Евстафьевич Озерныйга чагаа чоруткаш, оон кукурузаны тарып өстүрүп турарының дуржулгазын солчурун оон дилээн. Кукурузаны тарып өстүрерине 20 чыл иштинде ажылдап келген Марк Озерныйның ады бүгү чуртка сураглыг. Оон удуртуп турар звенозу 1948 чылдала бир гектар черден кукурузаның 208,6 центнер дүжүдүн алган.

Г. Косаревтиң дилээйге харыыллан М. Е. Озерныйның долу тайылбырлыг ажык чагаазын Ростовтуң «Молот» солунунга парлаан. Көдээ ажылагыйның практиктеринге чигзининг чок сонуургалдыг болуп турар бо чагааның ужур-утказын допчузу-биле адаанда парлап тур.

Чоокта чаа Новочеркасский районнуң М. Горький аттыг хөөлөөрге, М. Е. Озерныйның звенозунга бирээзи чавыс черде, өскези бедик черде—мындыг ийи участокту быжыглап берген. Бедик черде участокка тарааны ажаап ап турар үезинде аңгыстың баштайгы лущениезин кылбышаан, күскү аңдарылганы эрте чорудуп турар. Бо ажылды эрте чоруткан тудумга дүжүт улам-на бедик болур дээрзин практика көргүскен. «Червонный партизан» колхозтуң байдалдарынга күскү чер аңдарылгазын чорударының эң дээре агротехниктиг хуусаалары — август-сентябрь айлар болуп турар.

Чавыс черде турар болгаш эрээн хар суу-аныг бирик турар участокту, звено бир янзы көрүп турар. Анаа күскү чер аңдарылгазын чорутпас, чүге дээрге, черниң аңдарган картын часкы суг үери алгаш барып болур. Борта эрте часкы аңдарылганы чоруткаш, оон дараазында хөрүнүү культивастап таптап турар. Ол чорук чавыс черлерге улуг ужур-дузалыг болуп, хөрүннүң сиңериниге дузалаар болгаш оон чылыг шынарларын эжиждип турар.

Күзүн аңдарган черлерге хөрүннүң адакы каттарында шыктың хайлы бээрин баш бурунгаар камгалап турар болгаш ону үнүштерге хевээр артырып берип турар эрте часкы илиртээшкинни ыяаныла чорудар. Тарылганы эгелээриниң мурнунда культивацияны аңгыаңгы ханыылыг кылдыр ийи удаа чорудар: бирги удаазын эрте тарыыр тараалардың чажылгазының үезинде, 10—12 сантиметр хандыр, ийиги удаазын 12—14 хире хонганда, кукурузаның тарылгазын эгелээриниң мырынай-ла мурнуу чарыында, 8—10 сантиметр ханы кылдыр чорудар. 8—10 сантиметр хандыр чашкан үрезиннер «улдунунга» кээп түшүп, оон кырын черниң үлдүргей карты шыпкан турзун дээш, ийиги культивацияны чорударының үезинде хөрүннү дыка үлдүретпейн турар. Ол чорук тарааның дескизи-биле денге үнерин хандырып турар.

Днепропетровщинаның ховуларына чайын аңдарган черлерге күзүн чашкан тарааның, а ол ышкаш тараа бөбтүг культураның аңгыстарынга кукурузаны тарып чажарга эки болуп турар. Тарылга залчештирилгезинге күзүн чажар тараана ийи удаа чажып тараанының база чазын чажып тарыыр тараанының соонда оларның аңгыстарынга тараан кукурузаның бедик дүжүдүн ап болур деп чүвени амыдырал көргүскен. Кукуруза чазын чажып тарыыр кызыл-тастың дүжүдүнге болгаш кукурузаның орнунга тараан чазын чажып тарыыр өске-даа тараа культураларынга эки саңдарны чедирип турар.

Тарылганың баштайгы хүнүн шилип алыры улуг ужур-дузалыг. Кажан хөрүн, таарымчалыг кылдыр чылытынганда тараа 10—11 хонгаш-ла бир ден, дескизи-биле үнүп келир. Тарылга ажылдарын озалдадып болбас, чүге дээрге, тарылганы орай чоруларга хөрүннүң үстүү кадының шыгының чамдык кезии хайлы бээр.

Кукурузаның тарылгазын тускай чажар машиналарның дузазы-биле дөрбелчин-уяланчак арга-биле чорударының ажыктын бүзүредип көргүзери негетинмейн турар. Ону боттандырарда тарылганы дөрбелчин-уяланчак арга-биле чорударынга трактористерни болгаш колхозчуларны баш бурунгаар белеткээри эргежок чугула.

«Червонный партизан» колхозтуң кукуруза шөлдеринге тус черниң болгаш минералдыг удобрениелерни калбаа-биле ажыглап турар. Тарылганың гектар бүрүүнге 20 тонна изий берген өдекти, 7 центнер хүлү болгаш куш өдээн 3 центнерни төп турар. Өдекти черни аңдарарының мурнунда күзүн төгерин чурумчуткан. Оон соонда шөлге хар доктаадылгазын кыжын чорудуп турар. Кукуруза бодунуң амыдыралының бүгү дургузунда эки чемгерилгени негеп турарын барымдалаан, колхозчулар чазын болгаш чайын үнүшке немелде чемгерилгелерни берип турар. Олар бирги немелде чемгерилге кылдыр дагаалардың хоюглатынган курган өдээн ажыглап, ону бир гектаргала 4 центнерни, 8—10 сантиметр хандыр

Улус демократиязының чурттарында

Марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын Кыдатта парлап үндүрүп турары

ПЕКИН. «Улусчу Кыдат» деп сеткүүлдүң дыңнадып турары болза, эрткен чылын Кыдат Улус Республикага марксизм-ленинизмниң классиктериниң 34 чогаалдарын нинти тиражы 6.087 муң кезек кылдыр парлап үндүрген.

Бо чылын улусчу парлалга Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның 32 чогаалдарын кыдат дылга очулдуруп үндүрер. Маркстың «Политиктиг экономияга шүгүмчүлелге», Энгельстиң «Бойдустуң диалектиказы», «Маркс биле Энгельс шажын дугайында» деп чыылданы, Энгельстиң чыынды шериг чогаалдары, В. И. Ленинниң «Разверстканы натуралдыг үндүрүг-биле солуур дугайында илеткели», И. В. Сталинның Чогаалларының үшкү тому садыгда кирген.

(СЭТА).

Чехословакияның Национал хуралының сессиязыны доозулганы

ПРАГА. Чехословак Республиканың Национал хуралының сессиязы бодунуң ажылын март 23-те Прагада доосканы.

Күрүненің план эргелелиниң даргазы Отокар Шижуректиң, сан министри Юлиус Дюриштиң болгаш парламентиниң хамаарышкан комиссияларының илеткелериниң талазы-биле саналларына Национал хуралдың депутаттары республиканың улус ажыл-агыйын хөгжүдер талазы-биле чазактың саналдааны күрүне планы болгаш 1955 чылда күрүне бюджеди чурттуң бүдүрүкчү күштерин улам ынай өстүрериниң болгаш оон камгаланыр аргазын быжыглаарының сорулгаларына, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг чаагай амыдыралын чайгылыш чок бедиринин сорулгаларына бүрүү-биле таарыш турар болгаш тайбыңны камгалаарының база демократтыг лагерьын күштелдириниң хереңге чехословак улустуң чаа салыышкыны болур дээрзин онзалап демдеглээн.

Национал хурал 1955 чылда Чехословакияның улус ажылгагыйын хөгжүдериниң күрүне планын, 1955 чылда күрүне бюджедин болгаш 1953 чылда күрүне бадылаан.

Национал хурал өске-даа өлүн хөй хоойлуларны база хүлээп алган.

Национал хуралдың сессиязының хуралынга республиканың президентизи Антонин Запотоцкий, премьер-министр Вильям Широкий, Чехословакияның Коммунистиг партиязының Төп Комителиниң бирги секретары Антонин Новотный, Словакияның Коммунистиг партиязының Төп Комителиниң бирги секретары Карол Бацилек болгаш партияның база чазактың өске-даа удургукчулары олурушкан.

(СЭТА).

Солун болгаш ном Тибеттиң чонуну байлаа болу берген

ПЕКИН. Сикан-Тибет болгаш Цинхай Тибет чазаглыг оруктарны тутканы-биле Сикан-Тибет шадының чону чурттуң төп районнарында кыдат болгаш тибет дылдар кырында үнүп турар солуннарны, сеткүүлдерни болгаш номнарны хөйү-биле ап турар болу берген.

«Женьминьжибао» солуннуң дыңнадыр турары болза, бо чылдың ийи айының иштинде күрүненің ном садар организациязының «Синьхуашудяньның» Лхаса салбыры садыглары-биле 34 муң ажыг номнарны алган, тодаргайлаарга эрткен ийи чылдардан хөй болган.

Тибеттиң почта салбырлары 1955 чылга чедир чагыкчылар ортузунга нинтизи-биле 7 үүл солуннарны болгаш сеткүүлдерни тараткан. 1955 чылдың бирги кварталынган эгелээн Лхассаның почта-телеграф эргелели 202 янзы-бүрү аттарлыг сеткүүлдерни, солуннарны болгаш үе-үеде үнүп турар өске-даа парлалганы таралып турар.

Бүгү талаларындан бедик даглар-биле бүдүүлетирген Поми районунда чурттакчылар Сикан-Тибеттиң чазаглыг оруун тулуп турганының мурнунда солуннарны чүгле үш ай, чамдыкта чартык чыл эрте бергенде номчуп турган. Бо үеде солуннар болгаш сеткүүлдер каш хонгашла аңаа чедип турар апарган.

(СЭТА).

Венгрияның энергетика үлетпүрүнүң хөгжүлдези

БУДАПЕШТ. Улус эрге-чагырганының чылдарының дургузунда Венгрияга электростанцияларның четкизи болгаш күчүшыдалы дыка улгаткан. Эрги электростанциялар калбарган болгаш чаа дериглер-биле деритинген. Инотада Ноябрь 7 аттыг чаа электростанция, Венгрияда бирги социалистиг хоорай Сталинварошта, металлургияның улуг районунда турар Берентиде болгаш өске-даа хоорайларда электростанциялар туттунган.

Чаа электростанцияларның тудуушкыны болгаш эргилериниң эде чаартылгазы үргүлчүлеп турар. Чурттуң Затисский районун энергия-биле хандырар чылыг күжү-биле ажылдаар чаа күчүлүг электростанцияны тудуп турар. Тисса хемде Тиссалэктиң гидростанциязын тудуп турар. Чаа электростанциялар амгы үениң чаа агрегаттары-биле деритинип турар.

1953 чылда электри энергиязының чылда бүдүрүп үндүрүшкүнү 1938 чылдың 1,4 миллиард киловатт-шагынга улур 4,6 миллиард киловатт-шак чедир улгаткан.

(СЭТА).

Вена Кыйгырыының адаанга ат салыышкыны

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКА

ПЕКИН. Чурттуң бүгү-ле 25 можуларында, Иштики Моолдуң автономнуг облазында болгаш Тибетте Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Бюрозунуң Вена Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы үргүлчүлеп турар.

Пекиннің радиозунуң дамчытканын өзугаар алырга, Хэйлунцзян можуга Кыйгырыг адаанга 9 миллиоң 713 муң кижи азы бүгү чоннуң 80 хире хуузу; Шэньси, Аньхой болгаш Шаньси можуларынга — чоннуң 70 хуузу аттарын салганнар.

Кыдатта ат салыышкыннарының чыылдазы үргүлчүлеп турар.

ЧИЛИ

БУЭНОС АЙРЕС. «Эль Сигло» деп чили солуннуң дыңнадып турары болза, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Бюрозунуң Вена Кыйгырыының адаанга ат салыышкыны чылдазы Чилиде эгелээн. Кыйгырыгга янзы-бүрү политиктиг партияларның, шажын организацияларының төлөлекчилери, конгресстиң депутаттары, сенаторлары, профэвилел ажылдакчылары, ажылчыннар болаш тараачыннар аттарын салып турарлар.

Кыйгырыгга бир дугаарында ат салганнарның аразында «Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шанналының лауреады, шүлүкчү Пабло Неруда, улусчу-социал партиядан сенатор Эухение Гонсалес болгаш өскелер-даа бар. Ат салыышкыннарының чыылдазы бүгү чуртта калбарган.

(СЭТА).

Атомнуг чепсекке удур

ТОКИО. Атомнуг дайынга белеткелге удур кампания Японияда хүннүң-не калбарып турар. «Акахата» солуннуң дыңнадып турары болза, Токиога ийи муң ажыг кижи киржикчилиг хурал болган, аңаа сураглыг япон хөй-нинти ажылдакчылары Хирано, Батаяма, Ясуи олар чүве чугаалаашы, атомнуг дайынның айылынга болгаш чурттуң катап чепсегленишкининге удур демиселди күштелдириниче кыйгырган.

«Хейва Симбун» солуннуң дыңнадып турары болза, Хино хоорайга митинг болган, аңаа 6 муң ажыг кижи киришкен. Хуралдың киржикчилери делегейниң Сталинчы шанналының лауреады, профессор Икуо Ояманың чугаазын улуг кычаңгей-биле дыңнааннар болгаш империалистиң атомнуг дайынны белеткеп турарынга удурланышкынны илередип турар «тайбыңның декларациязын» чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алганнар.

(СЭТА).

Франциянын Республика Чөвүлелинде санал бериишкиннериниң эгелээни

ПАРИЖ. Барыын Германияны чепсеглээрин көрүп турар париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылаар дугайында айтырыг талазы-биле санал бериишкиннери республиканың Чөвүлелинде март 23-те хүннүң ийиги чартыында ажыттынган.

Француз парламентиниң ийиги палатазы болур республиканың Чөвүлели Национал хуралдың бирги номчулганын үеэзинде чүүлдүг деп көрдүнген хоойлу төлевилелдерин көрүп турар. Ол болза, хоойлу төлевилелдеринге чазалгаларны киирер, азы күзелдерин чугаалап илередир эргелиг. Национал хуралдың болгаш республиканың Чөвүлелиниң аразынга мэргылдаалар тыптып келген таварылгада хоойлу телевилелдерин чүс хүннерниң дургузунда бир палатадан өске палатаже каш-даа катап шилчидип болур. Бир эвес ол үенин дурпузунда палаталар аразынга дугуржулга четип алынмас болза, хоойлу телевилелиниң талазы-биле үзе шиитпирлээр эрге Национал хуралга хамаарыы бээр.

Республиканың Чөвүлели ам 319 кежигүннерлиг. Республиканың Чөвүлелиниң составы реакцылыг сонгулда хоойлузунга үндезилээш, чаартынганының соонда барыын үеэлдиг партиялар болгаш бөлүглежишкиннер ол палатага олуттарның хөй нуруузун эжелеп ап четиккен. Коммунистиг бөлүк 16 сенаторлардан тургустунуп турар.

Санал бериишкиннери дүшкүүрлүг байдалда ажыттынган. Март 23-түн эртенинде-ле санал бээри-биле 42 ораторлар бижиткен. Чазак бөлүктүрүнің бүгү-ле оптуг болгаш кажар аргалары турбуже, париж дугуржулгаларын бадылаар дугайында хоойлу төлевилелинге чазалгалар киирер дугайында саналдар киртинген. Амдызында дөрт чазалгалар киртинген.

«Хамаарышпас республиканчы» Арманго үлетпүр бүдүүлгезинин комиссиязының мурнундан париж дугуржулгаларының талазы-биле бадылаар бижиктер кадагалалында ону өзугаар киртинген пункт «чепсегленишкиннерни чаңгыс ай кылдыр бүдүрер болгаш хуваар, а ол ышкаш өске чурттардан дузаламчыны хуваар талазы-биле европа агентилели тургустунгонының соонда чүгле ынчан боттанган турып болур» деп пунктуну хоойлу төлевилелинге киирер дугайында санал киирген. Ол санал дээрге, шериг чагыгларын хуваарының үеэзинде боттарынга ажыктыг туруштарны хандырып алыр дээр француз монополияларының күзел-чүткүлдериниге таарыш турары билдингир болгай. Ол санал болза, «агентилел» Барыын Германияны чепсеглээриниге хамаарыштыр «контролдуг» чепсээ болур дээр аян-биле француз хөй-нинтини бүзүрелир дээр күзелди база илередип турар.

МРП-ның кежигүнү («улустуң республиканчы шимчээшкини») Куде дю Форесто үлетпүр бүдүүлгелиниң комиссиязының мурнундан Саар дугайында дугуржулгага чазалга киргген, ол санал болза, бадылаар бижиктер солчуушкуну экономиктиг кады ажыддажылга дугайында француз-саар конвенцияны киргениниң соонда чүгле ынчан болурун көрүп турар.

«Барыын үеэлдиг республиканчылар каттыжыышкынының» кежигүннери Пэнтон биле Реста парламентинин париж дугуржулгаларын бадылаан шиитпири үүгле 1955 чылдың августа 1-де эгелеп күштүг болуп киреин саналдап турар чазалганы киргеннер. Ол хуусаының дургузунда барыын чүк чурттарының (АКШ-тың, Франциянын болгаш Англияның) чазактары «1954 чылдың июль 11-деги француз-британ саналдарга үндезилээш, чепсегленишкиннерни бүгү-нинти дүжүреринің негелделериниң дугайында, а ол ышкаш Германияга болгаш Австрияга хамаарышкан айтырыгларны шиитпирлеп таарыштырарының негелделериниң дугайында» Совет Эвилелиниң чазаа-биле чугаалажышкыннарны кылыр ужурлуг. Чазалганың авторлары ол дугайын мурнунда чугаалап турган «чепсегленишкиннериң европа агентилели» тургузарын саналдап турар.

Адак соонда «хамаарышпас республиканчы» Марсиласи чепсегленишкиннериң ол-ла агентилели тургузар дугайында чазалганы база киргген.

Экономика айтырыгларының талазы-биле комиссия март 23-түн эртенинде Саар чурумунга хамаарышкан резолюцияны хүлээп алган (резолюция дээш 12 кижи бадылаан, 3 кижи удурланган). Ол резолюцияны республиканың Чөвүлелиниң хуралынга чугаалажып көөр.

Ол бүгү чазалгалар болза, Барыын Германияны чепсеглээриниң телевилелдери-биле холбаштыр барыын үеэлдиг партияларда дембээрөешкиниң дугайын херечилеп турар.

Республиканың Чөвүлелиниң хуралы үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Австри айтырыгны шиитпирлеп таарыштырарынга АКШ удурланып турар

АДН агентилелиниң дыңнадыы

БЕРЛИН. «Берлинер Цейтунг» солун «Австри айтырыгны шиитпирлеп таарыштырарынга АКШ удурланып турар» деп эге-биле АДН агентилелиниң дараазындагы дыңнадыын чарлаан:

Чогуур барымдаалардан алган дыңнатканын өзугаар алырга, Австрияда америк дээди комиссар Томпсон мартты эгезинде австри айтырыг талазы-биле АКШ-тың күрүне департаментизинден айтыышкын алган.

Күрүне керээзинің дугайында айтырыг талазы-биле чугаалажышкыннар амгы үеде АКШ-ка күзенчиг эвес болуп турар деп күрүне департаментизи Томпсонга дыңнаткан. Австри чазак күрүне керээзинің дугайында шуут совет-австри чугаалажышкыннардан ойталаан турар чорукту болгаш Франциянын республиканы лагыже чедир совет саналларга үзе харыы бээрин узамдыктырар чорукту хандырар дугайты Томпсонга айтыышкын берген. Австрияда америк өөлеп чагырыга шериглериниң командылаачыларыга кады париж дугуржулгалары күштүг болуп киргениниң соонда америк, англи болгаш француз зоналарны каттыштырарының үндезин суурун тургузарын күрүне департаментизи Томпсонга дааскан. Ол угланышкынга баштайгы базым кылдыр «Барыын Германияның болгаш Италияның аразынга орук-харылзаа тургузар» деп чылдак-биле Барыын Германиядан америк немелде шериг каттыжышкынарын Тирольга таарыштыр тургузары көрдүнген.

Барыын талакы күрүнелериниң Австрияда зоналарын каттыштырары Барыын Австрияны Атлантика ниитилежилгезинге хандыдын киирерине база ону федералдыг республика-биле Италияны харылаштырар альпа көвүрүү кылдыр хуулуларынга эң чугула үндезин болуп турар деп АКШ-тың күрүне департаментизи Томпсонга айытты.

(СЭТА).

Кипр ортулукта ажыл соксадыышкыны

ПАРИЖ. Никозиядан Франс Пресс агентилелиниң дамчыдып турары болза, март 18-те Кипрниң мурнуу талазы эринде Ларнак хоорайга бүгү ниитиниң 24 шактыг ажыл соксадыышкынын эрттирген. Ларнактың чурттакчыларының медегледдери-биле алырга бо порт хоорайны англи эрге-чагырганы «экономиктиг өлүмге» киирин турар политикага удурланганының демдээ болдуруп ажыл соксадыышкынын чарлаан.

Ажыл соксадыышкынының үеэзинде чыскаалганнарның колонналары хоорайның кудумчуларын-биле чоруткаш, англи комиссарынга албан кылыр черинге чеде бергеш аңаа удурланышкынның резолюциязын чоруткан.

(СЭТА).

Чан Кай-шиниң дээрбечилериниң командылалын АКШ бодунуң холунга алыр деп турар

НЬЮ-ЙОРК. «Дейли Миррор» солуннуң хайгааракчызы Дрю Пирсонның дыңнадып турарын өзугаар алырга, АКШ-тың штабтар начальниктериниң каттышкан бөлүү каттышкан гоминданчы-америк командылал Тайваньда бүгү-ле чепсектиг күштериниң командылалын бодунуң холунга алган турарын сүмелээн.

Ол сүмелээшкин чанкайшичи штабтың начальнигинге америк кижини томуйларынга чедирип болур деп Пирсон бижип турар болгаш ол албан-дужаалга генерал Ван Флитти томуйлаар деп турар деп немей бижип турар.

(СЭТА).

Алжирде байдал

ПАРИЖ. Алжирге «онза байдалды» чорударының дугайында хоойлу төлевилелин национал хуралга далаш-биле киирерин француз чазак шиитпирлээн. Дыңнадып турарын өзугаар алырга, чазак хоойлу төлевилелин доп-дораан чугаалажып көөрүн негеп турар. Ол хемчег Алжирге «айыыл чок чорукту хандырарының» өргежок чугулазы-биле тускай чылдагаан болуп турар.

1954 чылдың ноябрьда Алжирге француз администрацияга удур демисел хып үнгени билдингир. Ол демиселди базары-биле француз эрге-чагырганы Алжирже 150 муң хире солдаттарны чоруткан. Чепсектиг сегиржип алыышкын бо үеге чедир үргүлчүлеп турар.

Алжирде чөрүлдээлиг байдал француз чазакка нарын айтырыг болуп турар. Алжирде бүгү-ле национал-хосталгалыг шимчээшкинни базар дээн оралдажыышкын болдунмайн турар. Харын Сонгу Африкада байдал хүннүң-не улам чидиг-лепип турар.

Колонийжи эрге-чагырга чуртка демократтыг чаартылгалар дээш алжир улустуң демиселин базар кадыг-шынгыы хемчегларже чүткүп турар деп француз парлалга демдеглеп турар.

(СЭТА).

Бразилияда экономиканың аар-берге байдалы

МОНТЕВИДЕО. Бразилияның Көдээ ажыл-агый министри Коста Порто Рио-Де-Жанейрода көдээ ажыл-агый университединге чүве чугаалаашы, Бразилияда тургустунуп турар экономиктиг аар байдалды айыткан деп «Ультима ора» деп бразил солун дыңнадып турар. Чуртта «экономиктиг болгаш сан-хөө кризизи» хөй-хөй хамаатыларны «ашка болгаш идегел чок чоруккa таварыштырып турар» деп Коста Порто билинген.

Бистиң экспортувустуң продуктулары саарылга чок болуп турар, чурт делегей рынокунда херек кырында кыстырган деп Коста Порто медеглээн. Бразил акша крузейронуң үнези кудулап, бодунуң садып алыр аргазын чидирип турар.

(СЭТА).

Америкада ажыл чоктарның түренги байдалы

Нью-Йоркта, Бродвей биле кыдыгларын ыышташ каан дөртку делгем кудумчунуң аразында Юнион-сесерлик бар. Аңаа хүн бүрү чүс-чүс ажылчыннар болгаш ажыл чоктар чыглып тургулаар. Олар бөлүк-бөлүү-биле тургулаар азы чаа чүүлдер чугаалажып, сандайларда олургулаарлар. Чамдыктары шыдыраа ойнап азы солуннар номчуп турар. Депшилгелиг профэвилелдериниң болгаш компартияның митингилери болгаш чыскаалдары ол сесерликке болгулаар.

Юнион-сесерлик ажыл чоктарга кайыын ажыл тып болурунуң дугайында медээлер алырының чери болуп турар. Олар паркче эрткен ажылчыннардан айтырып турган, чамдык бүдүүлгелерде байдалды билип ап, кандыг-бир бичии ажыдап алыышкынның аргазы ажыттынып болгу дег черлерже баарынга далажып турарлар. Ам ажыл дилээшкини—Американың Каттышкан Штаттарында чер болганның болуушкыны.

АКШ-та 5 миллион ажыг кижи шуут ажыл чок болгаш 7.970 муң кижи неделяда кылыр долу ажылы чок болуп турар. Ажыл чокталыышкын соксаал чокка өзүп турар. АКШ-тың күш-ажыл министерствозунуң болгаш садыг министерствозунуң тускай медээлерин өзугаар алырга безин, бо чылдың январьда чурттуң иштинде ажыл чоктарның саны 500 ажыг муң кижиге немей өскен.

Ажыл чокталыышкынының өзүлдезинин кол чылдагааннары болза, АКШ-та экономиктиг кризистиң элементилериниң өзүлдези-биле болгаш экономиканың өлүн хөй адырларының бүдүүшкүн хемчээлиниң кызырлыышкыны-биле холбаалыг. Чижээлээрге хөмүр даш тывыжының кызырылганы-биле холбаштыр (1947 чылдан эгелээш 1954 чылга чедир АКШ-та хөмүр даштың нинти тывыжы барык 150 миллион тоннага өскөжөн) хөмүр даш үлетпүрүнге 1948 чылда аңаа 442 муң кижи ажылдап турганынга улур 1954 чылда неделяда долу ажылы безин чок 215 муң кижи ажылдап турган.

Хөй-хөй компаниялар боттарының ажык-кончаларын көвүдеп алырын күзээш, ажылчыннарның ажыл төлевирин сонгу талазындаагызынга көөрде, барык ийи катап кулу, ажылчыннарының хөй нуруузу (колдуунда негрлер) профэвилелдериниде каттышпаан мурнуу талакы штаттарже бүдүүлгелерни көжүрүп турар ол байдал база ажыл чокталыышкынының өзүлдезинге идигни берип турар. «Бүдүүлгелерни ынчаар көжүргенинин» түннелинде сонгу талакы штаттарда бүдүн ажылчын суурлар болгаш оон туржук хоорайлар хоозураар чоруккa таварыжып турар. Мурнуу талаже көжүрүп турар бүдүүлгелернің ажылчыннары аңаа шаптыктаарын оралдажып турар, ынчалза-даа хөй-хөй таварылгаларда ол оралдажыышкын түннел чок болуп турар.

Стонтон хоорайда «Америкэн сэйфкети рэйзор» (Брукмен) деп сал чүлүүр бистер кылыр компанияның 1400 ажылчыннары бүдүүлгелерни мурнуу талаже көжүреринге улур демиселди чыл хире чоруулап турар. Компания чаа черже баар ажылчыннарга «хоорай кыдында улуг эвес чурттаар бажыннарны» болгаш «сугга эштир черлерни» аазап турар. Ол-ла хирезинде ол компания аңаа ажыл төлевирин ол черниң төлевири-биле алыр аңаар деп ажылчыннарга сагындырган, ол чүл дээрге, оларның амгы ажылдап алыышкынының чартыын кудуладыр дээн ол-дур. Ол бүдүүлгениң ажылчыны Стонтон чурттуг бир хереженде ол хоорайда раса талазы-биле ылгай көөр болгаш кара-туразында чорук тергиидеп турар, ынаар баар кижилерни «хоорай кыдында улуг эвес чурттаар бажыннарның» орнунга чавыт казанактар, а «сугга эштир черлерниң» орнунга негрлерниң аңаа ак кештиг кижилер-биле кады эштирин хоруглап каан хемчигеш манап турар дээрзин парлалгага дыңнаткан. Бүдүүлгениң ажылчыннары Стонтонче баарындан ойталавышаан, ынаар бүдүүлге дериг-хереклерин көжүрерин шаптыктап турар. Чижээлээрге, эрткен чылдың ноябрь 2-де ажылчыннар профэвилели-биле керээ хуусаазы (1955 чылдың март 5) төнгүже чедир бүдүүлгеден машиналар сөөртүп үндүрерин болдурбазының оралдажыышкынын кылган. Ынчаарга ук компания аттыг полицейлер келдирип келирге, олар ажылчыннарны ыыш-биле эттеп-соп турган.

Джонкерс хоорайның (Нью-Йорк штатта) 2500 хире хевисчилери боттарының фабриказын мурнуу талаже көжүреринге улур үр демиселди чорудуп турар. Ол—АКШ-та эң хоочун фабрикаларның бирээзи. Аңаа ажылчыннарның беш дапкыр ук-салгалдары ажылдап келген. Амгы салгалдар ажыл чокталыышкынынга таварыжып турары ол.

Үлетпүрүнүң өлүн хөй адырларында автоматчыдылганы нептереткени-биле, а ол ышкаш компанияларны каттыштырганы-биле холбаштыр АКШ-та хөй-хөй ажылчыннар ажылын ышкынарының доктаамал кыжанында база турар.

АКШ-тың автомобиль үлетпүрүнде ам чүгле 6 компаниялар санатынып турар. Оларны каттыштырары албан-хаакчыларны-даа, ажылчыннарны-даа аажок кызырганы-биле капсырлашкан. Автоматчыдылганың болгаш каттыштырылганың түннелинде 1,7 миллион ажылчыннарны бүдүүлгеден шагда-ла үндүр октаан. Эрткен чылдың төнчүзүнде «Форд» деп атомобиль компаниязы Кливлендте бүдүүлгениң барык бүгү чорудулгаларын автоматчыткан чаа мотор заводун ажыглада киргген. Чижээлээрге, мотор цилиндрлериниң блогун ажылчын холунуң кандыг-даа киржилгези чокка ажылдап кылып турар: 530 операцияларны (ажылдарны) автоматтыг станоктар күүседип турар. Компанияның төлөлекчизи профэвилелиниң төлөлекчизинге ол станоктарны көргүзүп тура: «Бо оолдардан кежигүн далывырын канчаар хавырып алыр бодап тур силер» деп авыластап айтырган. Профэвилелиниң төлөлекчизи аңаа: «А силериниң автомобильдериңерни садып алыр кылдыр оларны канчаар албадзар бодап тур силер?» деп улам каттырынчыг айтырыг-биле харыылаан...

Автоматчыдылга ажылчын күжүн хереглээрин кайы хире кызырып турарын дараазындагы чижектерден көрүп болур. Американың нефть дигер заводтарының бирөзинге бүдүүлгени автоматчытканының соонда мурнундагы 800 ажылчыннарның орнунга чүгле 12 ажылчыннар артган. Автоматчыдылга-биле холбаштыр электролампалар заводунга ажылчыннарның саны мурнундагы 4000 кижиниң орнунга 230 кижи чедир кызырылган.

АКШ-та ажыл чоктарның саны «назылаан ажылчыннар» дээрлерни киирештир алырга база өзүп турар. АКШ-та 40 хардан өрү ажылчыннарны «назылааннар» деп санап турар. Олар бир бүдүүлгеге ажылын ышкыныпкаш, «эвин эртир кыраанындан» кала-даа бодунуң күжүн херегледир ажыл тып шыдавастар. Ол хирезинде олар пенсиялар алыр дээрге, «эвин эртир аныяк» болуп турарлар, чүге дээрге АКШ-та пенсияны чүгле 65 хар четкен кижилерге берип турар. Чамдык компаниялар боттарының ажылчыннарынга назылап кыраан деп саналар назынны 30 харга доктаадып ап турар. Аныяк шинчилиг көөстүр дээш баштарының дүгүн булуп ап турар үүлдер бар. 45 хардан өрү назылыг кижилерни ажыл-биле хандырарының айтырыын шиитпирлевес болза, чуртка түрегдел болуп чадавас деп Американың күш-ажыл министри Митчелл чоокта чаа харын миннип көөр ужурга таварышкан. «Автоматтарның болгаш хереклерниң хоорайы» деп адап турар Детройтта «назылаан ажылчыннар» онза хөй.

Миллион-миллион ажыл чоктарга амыдыраашкынының карачаңгыс үнер дөзү болза, чаржынчыг бичии пособиелер болгаш «авырал-аржаанныг мүн» болуп турар. Ынчалза-даа пособиени ажыл чоктарның шоолуг эвес кезин ап турар. 1954 чылдың декабрьда ажыл чоктун талазы-биле пособиелерни 2 миллион хире кижи ап турган. Хөй-хөй ажыл чоктар профэвилелдериниң чем кылыр черлериниде чүгле «авырал-аржаанныг мүн-биле» чурттап турар.

Америк ажыл чоктарның аар-берге байдалы олардың түрегделдиг байдалынга ылдыг берип турар ол системага улур демисел кыпырынче оларны чыгап турары черле билдингир. Улуг-улуг хоорайларга америк ажыл чоктарның дайын мурнундагы үеде болуп турганы массалыг удурланышкыннары калбаа-биле билдингир. Чижээлээрге, мурнунда Детройтта «Форд» деп компанияга ажылдап турган ажыл чоктар ажылчыннарны ажылдан үндүрер чоруккa кыжын удурланышкын чыскаалын организастаан, ынчалза-даа полицияның болгаш чыскаалганнарже суг чажып турган өртүүлерниң халдаашкынынга таварышкан.

АКШ-та ажыл чоктарның удурланышкынны сөөлгү чылдарда улам күштелген. 1953 чылдың төнчүзүнде АКШ-та ажыл чокталыышкынынга улур чыскаад болган, ону кан эзилдирер үлетпүрүнүң «Тимкен роллер биринг компани» деп компаниядан үндүрткен ажылчыннарның профэвилелиниң кежигүннери организастаан. Автомобиль, ужар-чүүл болгаш металлургия үлетпүрүнде ажыл чокталыышкынынга улур демисел талазы-биле элээн каш профэвилел конференциялары эрткен чылдың дургузунда АКШ-ка болуп эрткилээн. Ол конференцияларның киржикчилери чазак органнары ажыл чокталыышкынынга удур демисел талазы-биле хемчеглер алырын негээн. Чамдык профэвилел организациялары ыдыг негелделерни АКШ-тың конгрезинге база киирип турар.

Ынчалза-даа Каттышкан Штаттарның чазаа-даа, конгрези-даа ажыл чоктарның байдалын чиигедир, база ажыл чокталыышкынын чайладыр талазы-биле хемчеглер албайн турар. Ында кижи кайгаар чүве чок, чүге дээрге, америк монополиялар херек кырында ажыл чокталыышкынга сонуургалдыглар, ынчаргаш ажыл чокталыышкыны монополиялардың ажылчын ангыны мөлчүүрүн күштелдиреринге идиг берип, күш-ажылдың курлавыр армиязының өзүлдези ажылчы чоннарның ажыл төревирин бедидер болгаш амыдырал байдалдарын экижидер дугайында негелделерин монополиялардың күүсетпезинге өмөк болуп турар.

Т. РЕМИЗОВ.

Редакторнуң оралакчызы
Т. С. ТАЛГАНЧЫК.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация кылдызының —3-88, харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый кылдызының — 3-68, культура болгаш амыдырал, чагаа кылдыстериниң база бухгалтериянын—3—65.

ТС—01599.

Культура эргелелиниң типографиязы